

ОЮУТНЫ ФЭЙСБҮҮКИЙН ХЭРЭГЛЭЭНИЙ ТАНДАЛТ СУДАЛГАА

П.Нямбаяр, О.Баярхүү
ШУТИС, ДаТСурагууль
nyambayar@stda.edu.mn

Хураангуй:

Фэйсбүүк бол орчин үеийн эрин үеийг тодорхойлсон шинэ бүтээлүүдийн нэг юм. Ойролцоогоор сар бүр 2.27 тэрбум идэвхтэй хэрэглэгчтэй байдаг бөгөөд дэлхийн хамгийн олон зочилсон сайтын гуравдугаарт бичигддэг. Фэйсбүүк бол ХХ зууны хамгийн түгээмэл хэрэглээ юм. Марк Цукерберг фэйсбүүкийг анх төсөөлж байхдаа энэ вэб сайт нь өнөө үед өсвөр насныханд зориулсан ёс заншил болж хувирна гэдгийг тэр бүр мэдээгүй байсан. Бараг бүх өсвөр насныхан Фэйсбүүк тэдний амьдралд мэдэгдэхүйц нөлөөлсөн болохыг гэрчилж чадна. Гэхдээ технологи болгон зоос хоёр талтай байдаг шиг сайн муу талуудтай байдаг. Фэйсбүүк нь бүх насныханд нөлөөтэй байсаар байна. Гэхдээ яаж, ямар байдлаар? Энэ удаа зөвхөн оюутнуудад хэрхэн нөлөөлж байгааг судлах зорилготой

Түлхүүр үг: Сошиал, давуу тал, сул тал, оюутан

Оршил

Фэйсбүүкийн давуу тал

1. Сүлжээ үүсгэх

Фэйсбүүк нь сошиал сүлжээ үүсгэх анхны зорилгодоо үнэнч хэвээр байсаар л байгаа. Энэ нь хөгшин залуугүй бараг бүх хүнтэй холбогдох гайхалтай хэрэгсэл юм. Оюутан сурагчдын хувьд энэ нь сургуулийн болон бусад үе тэнгийнхэнтэйгээ хичээлийн дараа харьцах хэрэгсэл болжээ. Олон хүүхдүүд үүнийг өөртэйгөө тулгардаг асуудлууд болон бусад сонирхсон сэдвээр харилцан бичилцдэг найзтай болох арга хэрэгсэл гэж үздэг. Сүүлийн үед сурган хүмүүжүүлэгчид фэйсбүүкээр дамжуулан оюутнуудтай харилцаж, өсвөр насныхантай илүү хүчтэй харилцаа холбоо тогтоох болсон. Фэйсбүүкийн нэмэлт мессенжер ба шууд түүхүүд нь дижитал ертөнцөд өсвөр насныхны харилцаанд туслах гол хэрэгсэл болсон юм.

2. Мэдээний тойм авах

Хүмүүс хамтдаа суугаад сонин, сэтгүүлийн олон хуудсыг эргүүлэн уншдаг цаг өнгөрсөн. Мэдээний програмууд, вэб сайтууд байгаа хэдий ч фэйсбүүкийн мэдээний тойм нь өсвөр насныханд зориулсан өөрсдийн хувийн мэдээллийг хүлээн авдаг суваг болж хувирдаг. Үүний хамгийн сайн тал бол залуучууд өөрсдийн фэйсбүүкийн тоймоо сонирхолдоо нийцүүлэн өөрчлөх боломжтой юм. Болж байгаа үйл явдлуудын тоймууд нь шуурхай шинэчлэгдэж байдаг. Фэйсбүүкийн өдрийн үйл явдлын түүхээ харуулж болдог онцлог нь залуу

болон өсвөр насныхны хувьд суралцах семинар, концерт, киноны нээлт, хэзээ болох зэрэг үйл явдлын гэрч болно.

3. Дижитал профолио ашиглах

Цаг үе өөрчлөгдөж, туршлага хуримтлуулах хүсэлтэй өсвөр насныхны хамгийн их хандлагуудын нэг бол дижитал портфолио бүтээх явдал юм. Дижитал портфолио нь залуу болон өсвөр насныхны нийгмийн сүлжээн дэх онцлох үйл явдлуудыг багтаасан анкет бөгөөд Facebook нь түүний салшгүй хэсэг юм. Дижитал маркетингийн салбар өсөж байгаа энэ үед залуучууд энэ мэт дадлага хийх замаар ажил мэргэжлийнхээ үндэс суурийг тавьж байна.

4. Бизнес эрхлэлт болон гарааны бизнес эрхлэх боломж

Өнөө үед хүүхдүүд фэйсбүүкийн сүлжээний чадварыг бүрэн ашиглаж байна. Дэлхий даяар нэвтрэх боломжтой тул оюутнууд өөрсдийн бүтээлээ платформ дээр сурталчлах замаар бизнес эрхлэх чадвараа туршиж үзэх ховор боломж бий болжээ. Influencer маркетинг одоо моодонд орлоо. Фэйсбүүкийн харилцааны асар том орон зайд залуучууд өөрсдийнхөө зургийг байршуулснаар ивээн тэтгэгчтэй болж их хэмжээний орлого олох боломжтой болж байна.

5. Аюулаас хамгаалах арга хэмжээ

Гэнэтийн аюул осол, байгалийн гамшгийн үед Фэйсбүүкийн Crisis Response -ийг ашиглан эцэг эх, ар гэрийнхэндээ аюулгүй байдлаа анхааруулах боломжтой юм.

6. Бүтээлч байдлаа илэрхийлэх

Фэйсбүүк бол залуучуудын эргэн тойрондоо болж буй асуудлаас салж, өөрийн дотоод уран бүтээлч байдлыг илэрхийлэн гаргах боломжийг олгодог платформ юм. Хүүхдүүд өөрийн авсан гэрэл зураг, дуу дуулсан бичлэг зэрэг зүйлсийг оруулснаар түүнээсээ урам зориг авч өөрийн авьяас чадвараа нээдэг

Бүх зүйлийг хийж болдог илэрхийлж болдог Facebook бол тийм ч гайхалтай зүйл биш юм. Фэйсбүүкийг буруу ашиглах нь түгээмэл үзэгдэл болоод байгаа бөгөөд өсвөр насны хүүхдүүдтэй олон эцэг эхчүүд хүүхдүүддээ фэйсбүүк ашиглахыг хориглох шийдэлд хүрсээр байна.

Фэйсбүүкийн сул тал

1. Нийгмийн эсрэг зан байдлыг бий болго

Фэйсбүүк бол өсвөр насны хүүхдүүдийг сэтгэцийн эрүүл мэндэд нь сөргөөр нөлөөлж, бусдад хайхрамжгүй ханддаг болгодог

платформ юм. Онлайнаар илүү олон найз нөхөд, дагалдагчтай болохын тулд тэд хамгийн ойр дотны хүмүүстэйгээ, тухайлбал эцэг эхтэйгээ ч харьцахаа болих боломжтой. Энэ байр сууриас үүдэлтэй харилцаанаас үүдэлтэй зүй бус байдал гэрт бий болно. Хачирхалтай нь, нийгэмшихийг дэмжихэд зориулагдсан арга хэлбэр нь нийгмийн эсрэг тэмцэлд хүргэж болзошгүй байдалд хүргэх тохиолдлууд байсаар байна.

2. Шинжлэх ухаанч байдал буурдаг

Фэйсбүүк нь сонирхсон бүх салбарыг хамарсан маш том орон зай юм. Үүний зэрэгцээ харилцан ярих, түүх ярих, найз нөхөд олох, статусаа шинэчлэх гэх мэт донтуулдаг онцлог шинж чанарууд нь нэлээд их цаг хугацаа шаарддаг. Оюутнууд фэйсбүүкт цагийг их өнгөрөөснөөр суралцахад цаг заваа зориулах сонирхол багатай болж, шинжлэх ухаанч байдалд зориулах анхаарлаа эрс бууруулдаг.

3. Зохисгүй үйлдэлд өртөх

Фэйсбүүк нь бүдүүлэг, ёс зүйгүй үйлдийг дэмжиж ажилладаггүй. Залуучууд өнөө үед олон тооны хүчирхийлэлийн шинжтэй, зүй зохисгүй график бичлэгүүдийн нөлөөнд өртөж байна. Хүүхэд фэйсбүүкийн зар сурталчилгааны сайтад бүртгүүлээгүй ч гэсэн зар сурталчилгааны нөлөөнд автсаар байдаг.

4. Мэдээллийн нууц

Фэйсбүүкийн нууцлалын асуудлаар гүйцэтгэх захирал Марк Цукербергтэй холбоотой сүүлийн үеийн үйл явдлуудыг хүн бүгд мэднэ. Өсвөр, залуу насныхны хувьд зургийг нь садар самуун, бусад ичгүүртэй үйл ажиллагаанд ашиглах байдалд өртөж энэ нь сэтгэл зүйн хувьд их эмзэг тусаж байгаа тохиолдлууд ихсэн байна.

5. Үхлийн аюултай загварууд

Фэйсбүүкээр дамжуулан заримдаа үхэлд хүргэж болзошгүй аюултай сорилтуудыг хийлгэдэг. Өсвөр насныхан ийм сорилтод хамгийн их өртөмтгий. Момо сорилт, кики сорилт, далайн түрлэг, давсны мөсний сорилт, цус сорогч хазах, наалдамхай тууз сорилт, бусад олон үхлийн аюултай сорилтууд энд багтдаг. Фэйсбүүк дээрх 48 цагийн сорилт гэдэг оролцогчид 48 цагийн турш хүмүүст огт танигдахгүй алга болох зэрэг нөхцөлүүдийг шаарддаг.

6. Дээрэлхэлт

Фэйсбүүкийн олон сул талуудын нэг нь урьд өмнө хэзээ ч байгаагүйгээр танхайрах явдлыг зөвшөөрсөн явдал юм. Гадаад төрх, арьс өнгө, шашин шүтлэгийг доромжлох, гомофоб хэл амаар доромжлох, зураг хөрөг гаргах зэрэг нь Facebook дээр онлайнаар дээрэлхүүлж байгаагийн нэг жишээ юм. Хамгийн харамсалтай нь энэ төрлийн онлайн дээрэлхэлт нь өсвөр насныхны сургууль, нийгмийн харилцаанд нь тархаж байгаа нь харамсалтай байна. Ихэнх тохиолдолд хохирогчид амиа хорлох хүртэл арга хэрэглэдэг.

7. Хувийн орон зайг байхгүй болгох

Цахим ертөнц сонирхол татахуйц бөгөөд олон өсвөр насныхан тэнд аватар, дүр төрхтэй

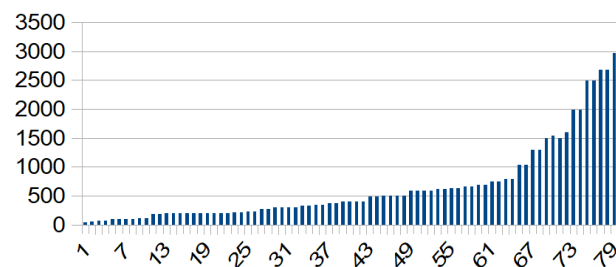
байдаг. Гэхдээ тэдний олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслийн хөшигний цаана байгаа бодит амьдралын тухай ярихад нэлээд бүдэг дүр зураг харагддаг. Өсвөр насныхан өөрсдийнхөөрөө байж, нэг хором амьсгаа авах боломжтой хувийн орон зайн хомстолд ордог. Мянга мянган найз нөхөдтэй байсан ч ганцаардах нь фэйсбүүк ашиглахаас үүдэлтэй сэтгэлзүйн өөр нэг нөлөө юм.

Үндсэн хэсэг

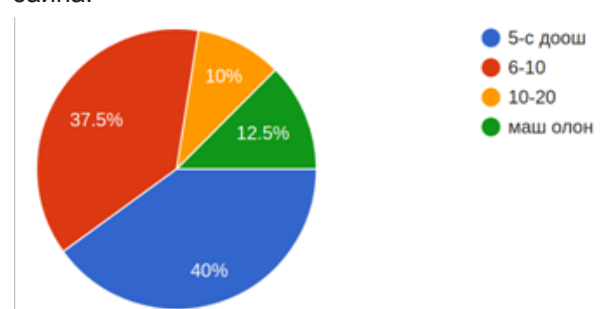
Фэйсбүүкийн хэрэглээ нь оюутнуудад хэрхэн нөлөөлж байгааг судлахад оршино. Судалгаанд 17-оос 25 насны ШУТИС, СЭЗИС, МИУ, АШУУИС, Хүмүүнлэгийн Дээд сургууль, ДаТС, Хятад улсад суралцдаг оюутнууд хамрагдсан болно. Нийт судалгаанд оролцсон оюутнуудын 56.4 хувь нь эрэгтэй 46.3 хувь нь эмэгтэй байна. Онлайн асуулгыг Google Form ашиглан авсан болно.

1. Фэйсбүүкийн хэрэглээний давуу талыг судлах нь:

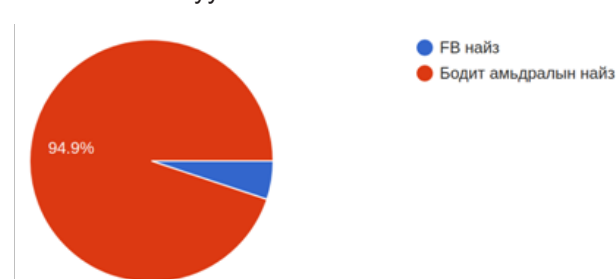
Асуулт 1: Та фэйсбүүкийн хэдэн найзтай вэ? гэсэн асуултад хариулсан хариултыг харвал ихэнх нь 1000-аас дээш фэйсбүүк найзтай болохыг харж болохоор байна.

Асуулт 2: Та бодит амьдрал дээр дотны хэдэн найзтай вэ? гэсэн асуултын хариултаас хархад 77,5% нь 10 хүртэл тооны найзтай гэж хариулсан байна.

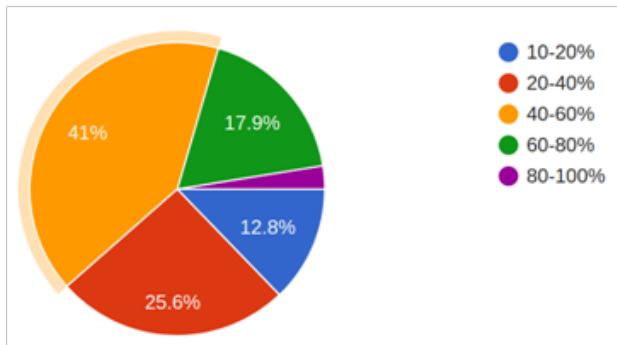

Асуулт 3: Хэрэв чамд ямар нэг асуудал тулгарвал фэйсбүүк найзаас эхэлж зөвлөгөө авах уу? Бодит амьдрал дээрх найзаасаа эхэлж зөвлөгөө авах уу?

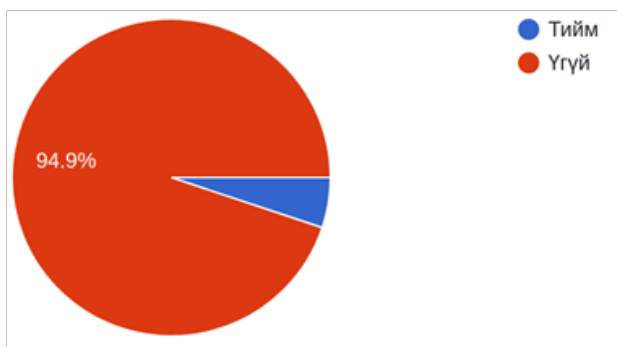
Дээрх асуултад 94.9% нь цахим найзаасаа зөвлөгөө авахаас татгалзаж байгаа нь харагдаж байгаа юм. Энэ асуултын нэмэлтээр яагаад гэдэг асуултад ихэнх нь бодит харилцаа илүү найдвартай гэж хариулсан байна.

Асуулт 4: Та фэйсбүүкээр хэрэгтэй мэдээллээ хэдэн хувьтай авч чаддаг вэ?

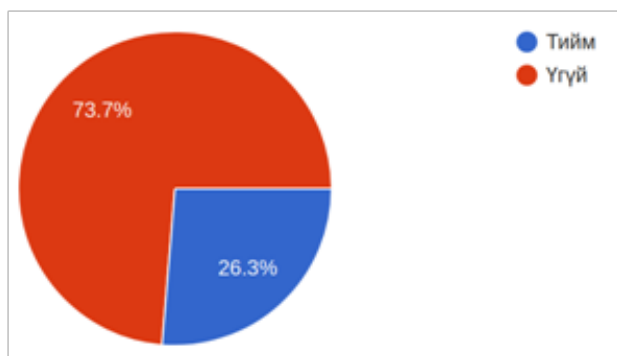

Асуулт 5: Тө өөр мэдээний хэрэгсэл ашигладаг уу? гэсэн асуултад 92.3% нь тийм гэж хариулсан байна. Энэ хариултаас хархад фэйсбүүкийн мэдээний тоймыг ойролцоогоор 18% ашиглаж чаддаг болох нь харагдаж байна.

Асуулт 6: Дижитал портфолио хэрэглэж үзсэн үү? гэсэн асуултад 94.9% нь үгүй гэж хариулсан нь энэ талаар мэдлэг байхгүй болохыг харуулж байна.

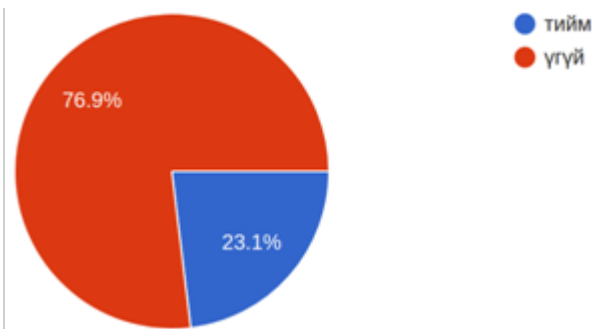

Асуулт 7: Фэйсбүүк ашиглан ямар нэг бизнес эрхэлж, орлого олж байсан уу?

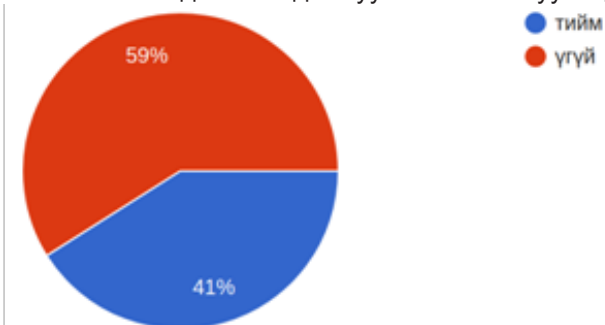
26.3% нь фэйсбүүкээр дамжуулан ямар нэг орлого олох гэж оролдсон болохыг харж болохоор байна.

Асуулт 8: Та өөрийн авьяас чадварыг харуулсан бүтээлээ фэйсбүүк ашиглан үнэлүүлж байсан тохиолдол байгаа юу?

Асуулт 9: Фэйсбүүкийн ашиглан өөрийн авьяас чадвараа нээн илрүүлсэн тохиолдол байдаг уу?

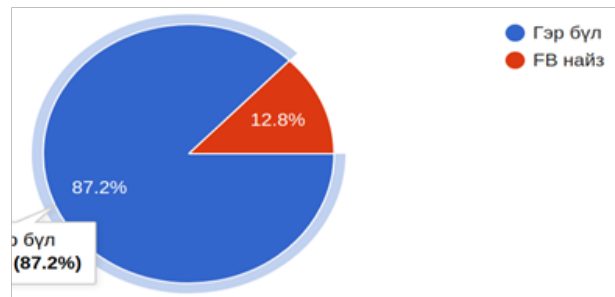
Асуулт 10: Сонирхсон фэйсбүүкийн групп болон хуудсыг дагаснаар өөрийн хүсэл, зорилгоо олсон тохиолдол байдаг уу? гэсэн асуултад

45.7% нь тийм гэж хариулжээ. Дээрх 3 асуултын хариултыг харвал фэйсбүүкийг өөрийн зорилгоо олох, хүсэл сонирхлоо олоход тийм ч хангалттай байдлаар ашигладаггүй болох нь харагдаж байна.

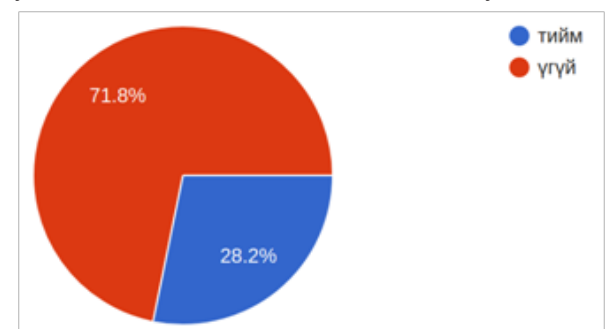
2. Фэйсбүүкийн хэрэглээний сул талыг судлах нь:

Асуулт 11: Та фэйсбүүкийн найз нартайгаа илүү ойлголцдог уу? Гэр бүлийнхэнтэйгээ илүү ойлголцдог уу?

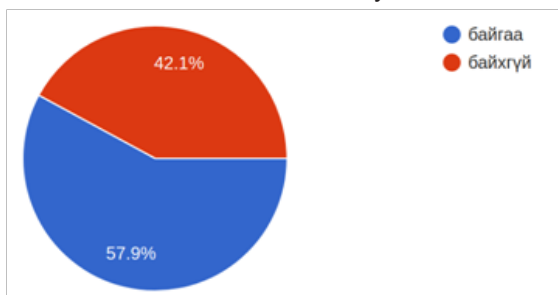

Гэр бүлээ илүүд үзэж байгаа нь эндээс харагдаж байна.

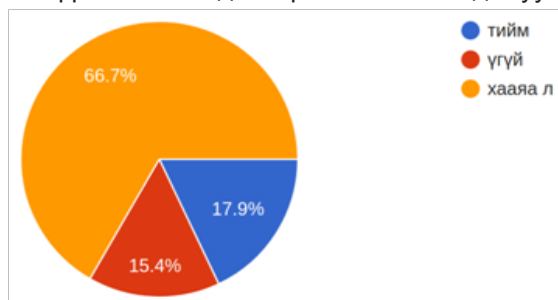
Асуулт 12: Таны гэр бүлд тохиолдсон хүндрэлтэй асуудлаа фэйсбүүк найзтайгаа хуваалцаж байсан тохиолдол байгаа юу?

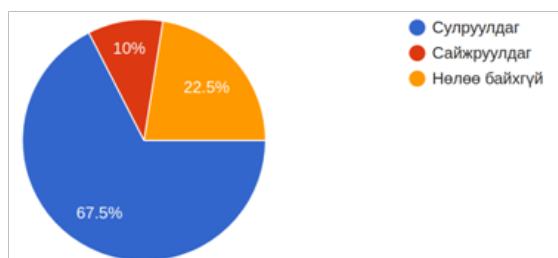
Асуулт 13: Та фэйсбүүкээр танилцсан хүнтэйгээ уулзаж байсан тохиолдол бий юу?

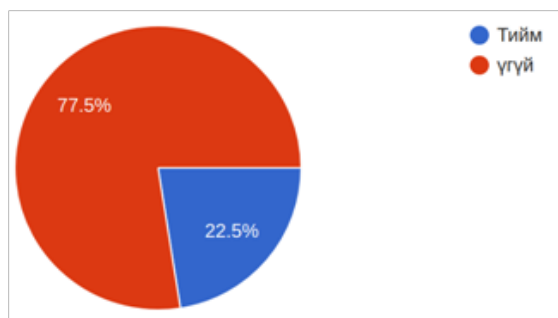
Асуулт 14: Та хичээл хийж байх үедээ фэйсбүүкээ байнга давхар ашиглаж байдаг уу?

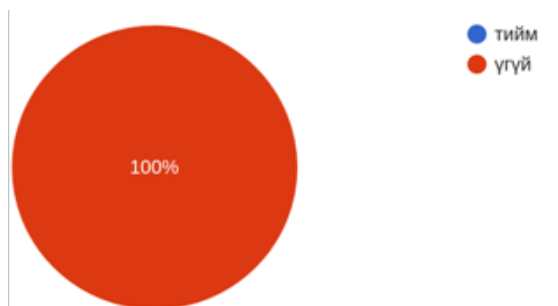
Асуулт 15: Фэйсбүүкээ таны хичээлдээ анхаарах байдалд хэрхэн нөлөөлдөг вэ?

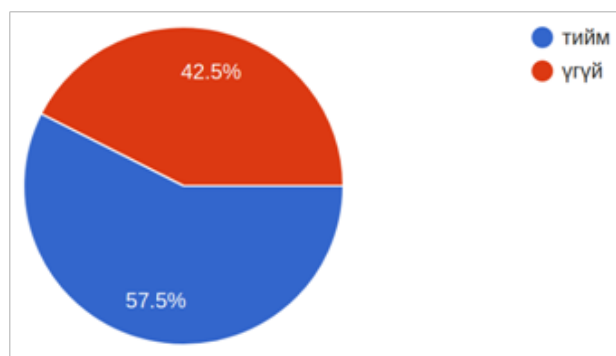
Асуулт 16: Та фэйсбүүкээр дамжуулан сэтгэл санааны хүчирхийлэлд өртөж байсан уу?

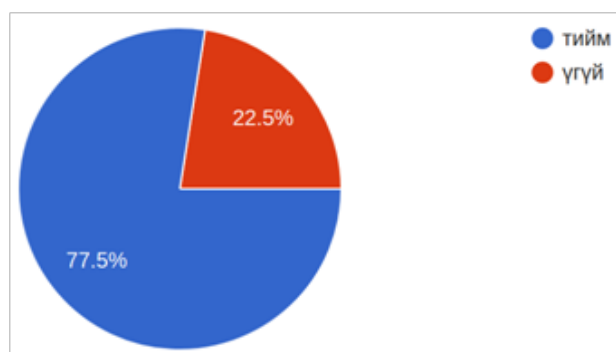
Асуулт 17: Та фэйсбүүкээр дамжуулан бие, мах бодийн хүчирхийлэлд өртөж байсан уу?

Асуулт 18: Та фэйсбүүк ашиглан бусдын хувийн мэдээллийг олж авч байсан тохиолдол бий юу?

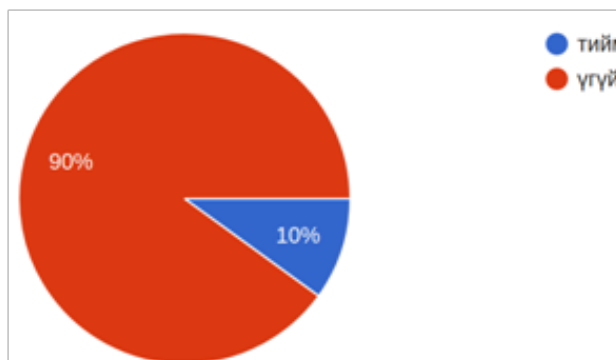
Асуулт 19: Та фэйсбүүк дээр өөрийн хувийн мэдээллээ нууцлах тохиргоог мэдэх үү?

Асуулт 20: Та хир их ганцаарддаг вэ? 1-10 оноогоор дүгнэ гэвэл гэсэн асуултад 57.5% нь 5-аас дээш оноог өгсөн нь оюутан залууст ганцаардах мэдрэмж их байдаг нь харагдаж байна.

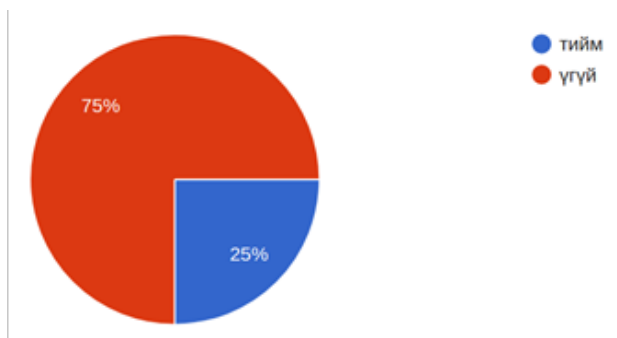
Асуулт 21: Та үхлийн аюултай байж болзошгүй тоглоом фэйсбүүкээр дамжуулан тоглож байсан уу? гэсэн асуултад 100% үгүй гэж хариулсан байна.

Асуулт 22: Та үхлийн аюултай тоглоом тоглохыг нууцхан хүсдэг үү?

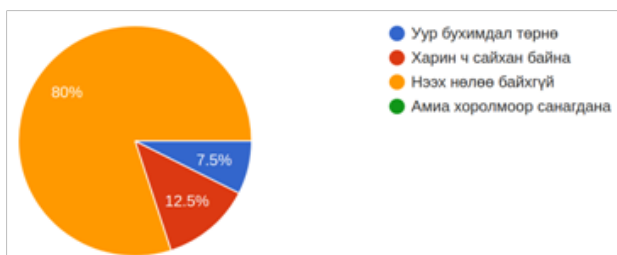

20, 21-р асуултуудын хариултыг хархад одоогоор үхлийн аюултай тоглоом тоглосон оюутан байхгүй байгаа хэдий ч тоглох хүсэл төрхийг үгүйсгэхгүй байна.

Асуулт 23: Та цахим хэлбэрийн сэтгэл зүйн дарамт шахалтад орж байсан уу? Үүнд: Үг хэлээр доромжлуулах, бусдын эрхшээлд орох, мөнгө луйвардуулах гэх мэт зүйлс орж болно

Асуулт 24: Фэйсбүүк гэнэт хаагдвал сэтгэл зүйн

хувьд танд ямар шинж тэмдэг илрэх бол?

Дүгнэлт

Орчин цагийн хамгийн их хэрэглээтэй фэйсбүүкийг оюутан, залуучууд хэрхэн ашигладаг талаар ерөнхий судалгаа явуулахыг зорилго болгосон билээ. Энэ судалгаагаар авсан асуултаа фэйсбүүкийн давуу тал, сул тал гэсэн 2 бүлэгт хувааж үзээд харьцуулалт хийхэд дараах дүгнэлтүүдийг гаргаж болохоор байна.

1. Фэйсбүүкээр дамжуулан танилын хүрээг өргөтгөх, бусдын мэдээллийг олж авахаас гадна өөрийн хувийн мэдээллийг хэрхэн нууцлах талаар маш сайн мэдлэгтэй болох нь харагдаж байна.

2. Фэйсбүүк ашиглан бизнес эрхлэх, өөрийн хүсэл сонирхлоо нээх, түүнийгээ бусадтай хуваалцах боломжийг хангалттай сайн ашигладаггүй бөгөөд тэр боломжийг тэр болгон судалж үздэггүй болохыг харж болохоор байна.

3. Цахимаар ирэх дарамт шахалт, сэтгэл гутралаас өөрийг хамгаалж чадаж байгаа нь маш сайн үзүүлэлт бөгөөд үхлийн аюултай тоглоомоор тоглох нууцхан хүсэлтэй цөөн тооны оюутан байдаг болох нь харагдаж байна.

4. Хичээл сургалтын үеэр фэйсбүүкээ хааяа оролддог бөгөөд энэ нь тэдний анхаарлыг сулруулдаг болохыг хүлээн зөвшөөрсөн хариултыг өгчээ.

5. Судалгаанд оролцсон оюутнуудын дийлэнх хувь нь гэр бүл, найз нөхдөө эрхэмлэдэг болохыг санал асуулгаас харж болохоор байна.

Дээрх дүгнэлтүүдээс хархад оюутан залуус фэйсбүүкийн давуу талыг өөрийн авьяас чадвараа нээн илрүүлэх, нэмэлт орлого олох боломж болгож хангалттай сайн ашиглаж чадахгүй байгаа нь харагдаж байгаа хэдий ч өөрийгөө аюулд оруулахаас хамгаалж чадаж байна гэж дүгнэж болохоор байна. Гэхдээ ганцаардах мэдрэмж өндөр байгаа нь ямар учир шалтгаан байгааг

нарийвчлан судлах шаардлагатай байгаа бөгөөд хүсэл сонирхлоо нээн илрүүлж чадаж байна уу гэдэг асуудлыг дахин хөндөж илрүүлэх шаардлага байна.

Зохиогчийн тухай.

П.Нямбаяр ШУТИС-ийн Дархан-Уул аймаг дахь Технологийн сургуулийн СШУ-ны тэнхмийн ахлах багш. ШУТИС-ийг инженер математикч мэргэжлээр төгссөн. Магистр зэрэгтэй.

О.Баярхүү ШУТИС-ийн Дархан-Уул аймаг дахь Технологийн сургуулийн ЭХМТ-ийн салбарын багш. ШУТИС-ийг мэдээлэл хэмжлийн электроник мэргэжлээр төгссөн. Магистр зэрэгтэй.

Ишлэл татсан ном, зохиолын нэрс

[1]. Alhazmi, Abdulsalam K., Azizah Abdul Rahman, Faculty Computing, and Skudai Johor. 2013. "Facebook in Higher Education : Students' Use and Perceptions." *Advances in Information Sciences and Service Sciences* 5(15):32–41.

[2]. Thuseethan, S. and S. Kuhanesan. 2015. "Influence of Facebook in Academic Performance of Sri Lankan University Students."

[3]. Zaremohzzabieh, Zeinab et al. 2014. "Addictive Facebook Use among University Students." *Asian Social Science* 10(6):107–16.